

inconsecvențe, dacă se încearcă o raportare la sistemele teologiei creștine. Totuși autorul, Wolfgang Kiefner, a reușit să circumscrie o sferă de preocupări specifică poetului antic: *Der religiöse Allbegriff des Aischylos*, Hildesheim, Olms, 1965.

Lăsînd de o parte consemnarea diferitelor articole, care ar încărcă prea mult această „metacronică”, ne mărginim să mai semnalăm două monografii consacrate unor figuri de eroi: Fr. Solmsen, *Electra and Orestes. Three Recognitions in Greek Tragedy* (Meded. Nederl. Ak. Afd. Letterkunde, N.R. 30/2, 1967), și Josef Dirksen, *Die aischyleische Gestalt des Orest und ihre Bedeutung für die Interpretation der Eumeniden*, Nürnberg, 1965.

Dintre traducerile recente se disting printr-o concepție deosebit de riguroasă două contribuții universitare: W. Kraus, *Der Gefesselte Prometheus*, în seria Reclam, Stuttgart, 1965, și Esquilo, *Prometeo Encadenado*, în traducerea lui Ignacio Granera (Mendoza, 1963). Referențul austriac se arată mai generos în aprecierea unei traduceri recente a fragmentelor, care a suscitât multe discuții: Hans-Joachim Mette, *Der Verlorene Aischylos*, Akad. Verlag, Berlin, 1963. În mod justificat sînt scoase în evidență meritele unui comentator-interpret îndrăznet care l-a completat pe Nauck, oferindu-ne fragmentele noi, de obicei împrăștiate în diferite publicații, și reușind să acrediteze diferite atribuiri verosimile (totuși, fr. 530, atribuit de Fraenkel ansamblului Etna, figurează acum printre fragmentele cu loc nesigur și poate fi eventual comparat cu anumite pasaje din dramele satirice). După cum am indicat și cu alt prilej², versurile din Pap. Ox. 2 245 sînt atribuite de Mette tragediei *Prometheus Pyrphoros*. Astăzi pare mai probabilă ipoteza care le consideră un fragment din *Prom. Pyrkaeus*. Dar trebuie să recunoaștem că este vorba de o dramă satirică cu inflexiuni deosebit de solemne. În mod inevitabil, traducerea unor texte atît de fragmentare comportă și anumite scăpări sau echivalențe discutabile; Lesky semnalează numai pe cele mai flagrante: fr. 530, 5 „scheint eher Zeus Subjekt zu ζεε zu sein... fr. 619 sind die „stummen Tauben” nur über einen Umweg zu verstehen” etc.

Un articol al lui R. Cantarella (în Acc. Naz. dei Lincei, Rendiconti della Classe di Scienze morali... e filologiche, Ser. 8, vol. 20, p. 363—381) subliniază importanța „reluării” unor reprezentații cu tragediile lui Eschil, mai ales spre sfîrșitul veacului al V-lea î.e.n., în anii în care mărturiile lui Aristofan atestă o adevărată întoarcere la tradițiile clasice mai severe.

M. Nasta

RUDOLF HANSLIK, *Tacitus. II. Bericht*, în *Anzeiger für die Altertumswissenschaft*, XX. Band, 1. Heft, 1967, col. 1—32.

Există mai multe moduri de a concepe rapoartele informative privitoare fie la o anumită problemă, fie la un domeniu mai vast al antichității clasice, dar după părerea celui ce semnează aceste rînduri unul singur e bun: acela care nu se mulțumește să înșire în mod mai mult sau mai puțin complet contribuțiile apărute între anumite limite de timp, ci le și judecă, înlesnind orientarea cititorului în hățișul unor publicații nu o dată fără interes și, deci, fără justificare.

Despre *Berichte* apărute în periodicul de la Innsbruck s-a mai scris în paginile Studiilor Clasice cu prețuirea convenită efortului critic depus de autorii lor — un Lesky sau un Schacher-

² Cf. *Aspects de la trilogie chez Eschyle*, în *Studii clasice*, VI, 1964, p. 25—56.

mevr. Aș vrea să mă pot exprima în același fel despre raportul pe care-l recenez, dar trebuie să spun că utilitatea lui e de un ordin mai modest : cu puține excepții, lucrările pe care le menționează sînt numai clasate după conținut, în ordine cronologică, fără aprecieri de calitate decît un adjectiv din loc în loc (cînd e vorba de eminentii „tactologi” ca Syme sau Köstermann) și fără alte indicații despre cuprins decît acele spicuite în concluziile autorilor. Evident, nu-i puțin lucru nici atît, dacă se ține seamă de numărul mereu crescînd de tipărituri despre Tacit, ca și despre oricare alt mare scriitor latin. Dar bibliografiile — complete și bine făcute — se găsesc, an de an, în *L'Année philologique*, mai cuprinzătoare decît oricînd în trecut. Așa-numitele *Forschungsberichte* ar trebui să ne aducă mai mult. Evident, cu prețul unui plus de muncă din partea autorilor, pe care aceștia au dreptul să-l refuze, dar fără de care nu se vede bine la ce se mai ostenesc să scrie¹.

D. M. Pippidi

W. S. ALLEN, *Vox Graeca. A guide to the pronunciation of classical Greek*. Cambridge, University Press, 1968, XVI + 157 p.

Concepută ca o replică a manualului de pronunțare a limbii latine (W. S. Allen, *Vox Latina. A guide to the pronunciation of classical Latin*) publicat la Cambridge în 1965, lucrarea pe care o prezentăm abordează o problemă cu implicații atît teoretice, cît și practice. Ea se adresează publicului englez de specialitate, filologului clasic mai degrabă decît foneticianului sau lingvistului, cu dublul scop de a preciza valoarea fonetică a diferitelor semne și grupuri de semne care aparțin alfabetului grec și de a propune soluții realiste pentru pronunțarea lor în școlile și universitățile britanice. Recunoaștem în aceste preocupări o tradiție ilustrată de Antonius Nebrissensis, Aldus Manutius și Erasmus — ca să cităm numai primele nume dintr-un șir care se încheie cu F. Blass și E. H. Sturtevant — și care stă la baza studiilor de fonetică greacă. Este de la sine înțeles că o lucrare de proporții reduse, cum este cea a lui W. S. Allen, nu poate urmări evoluția tuturor sunetelor în toate dialectele și de-a lungul întregii istorii a limbii grecești. Limitarea analizei la dialectul atic din secolul al V-lea apare astfel pe deplin justificată. Această imagine este însă completată în mod fericit cu date privind principalele transformări fonetice suferite de limba greacă între epoca homerică și cea bizantină. Cartea se încheie cu două apendice consacrate istoricului pronunțării și accentuării textelor grecești în Anglia și unei mici culegeri de citate din autorii antici la care s-au păstrat informații interesante pentru fonetica greacă. La p. 155—157 găsim o prezentare schematică a recomandărilor făcute de W. S. Allen referitor la pronunțarea textelor grecești în Anglia.

Abordînd un subiect deseori tratat de eleniști, cartea lui W. S. Allen are marele merit de a îmbina punctele de vedere ale filologiei tradiționale cu metodele lingvisticii moderne. In-

¹ Pentru că bunăvoința autorului se întinde pînă la revista noastră, ale cărei materiale tacitene sînt înregistrate cu regularitate, îmi iau libertatea să-i semnalez că în 1965 s-a retipărit la Roma, în Editura Bretschneider, cartea mea *Autour de Tibère*, în al cărei sumar, pe lângă alte contribuții la cunoașterea personalității și operei de guvernămînt a acestui împărat, se cuprinde un lung studiu intitulat *Tacite et Tibère. Une contribution à l'étude du portrait dans l'historiographie latine* (p. 9—87).